II. számú függelék

Simon Attila

Az Átmeneti Csoport Szegeden

A Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II. objektuma most 10 éves. Engedjék meg, hogy a lehetőséggel élve én is tízéves időszakról beszéljek, méghozzá két tízéves periódus munkáját foglaljam össze. Először a volt Átmeneti Intézetünk tevékenységét értékelem, majd a mai Átmeneti Csoportunkban végzett szakmai munkát szeretném megismertetni Önökkel.

Átmeneti Intézet

A Szegedi Fegyház és Börtön II. objektuma a 80-as évek közepétől Átmeneti Intézetként szolgálta a büntetés-végrehajtási célokat egy évtizeden keresztül. Az Intézet a hosszú szabadságvesztés büntetést töltők rehabilitációjának érdekében épült és működött. Az Átmeneti Intézetben korszerű, progresszív börtönfilozófiát és módszereket alkalmaztak, a regionális működésen túlmutató, országos feladatkör ugyanakkor bizonyos kérdésekben problémákat is okozott. Az önállóság erősítésére és az intézetek ellenállásának csökkentése érdekében – az indulást követően – országos parancsnoki intézkedést adtak ki a működtetéssel kapcsolatban.

A feladat végrehajtásához szükséges tárgyi és személyi feltételek biztosítottak voltak. Az Intézet építészeti adottságai (ebédlő, hálószobák, közösségi-, szakköri helyiségek, sportudvar stb.), a berendezés minősége és a funkciónak megfelelő kiválasztása azt eredményezte, hogy a II. objektum egy jól berendezett kollégium benyomását keltette. A nevelési program végrehajtására nevelők, pszichológus álltak rendelkezésre. A nevelési csoportok 25–30 fős létszáma ideális volt az elérni kívánt célok megvalósítására.

A házirend a szükséges mértékben volt korlátozó, és önállóságra szoktatott. A napirend kialakításában jól elválasztották az irányított és az öntevékeny időszakokat. Kiemelt szerepet kapott a külső munkáltatás (állandó, alkalmi), valamint az Intézeten belüli öntevékeny önigazgatás (az intézetvezető irányításával), melyek keretében fejlődött az elítéltek felelőssége és önbecsülése. A civil kapcsolatok – különösen a családtagok és a munkatársak tekintetében – a rehabilitációs célnak megfelelően erősek voltak. A személyzet irányításával nagy- és kiscsoportos foglalkozások (terápiás típusú, szabadulásra felkészítő, tematikus) szolgálták az elítéltek érdekeit. Az Intézetből történő eltávozások differenciált rendszerét működtették.

Az Átmeneti Intézet problémákkal is küzdött ugyanakkor, ugyanis időnként előfordultak késések, önkényes eltávozások, alkoholfogyasztás, ritkán bűncselekmény. Ezek az esetek természetesen rontották az elvégzett szakmai munka megítélését.

Az Intézet bezárását megelőző évben (1995-ben) a fogvatartotti létszám 68 és 108 fő között mozgott, az év folyamán 11 főt helyeztek ki az átmeneti csoportból. 1996 augusztusában az Átmeneti Intézet bezárta kapuit, az átmeneti csoportba helyezett fogvatartottak nagy része elszállításra került, a létszám 6–10 főre csökkent, ők az I. objektumban kerültek elhelyezésre.

Az intézeti szintű működtetésből származó előnyök – véleményem szerint – az egységes, átgondolt rehabilitációs rendszer működtetésének lehetőségében, a jól kiképzett személyzetben, a vezetési, végrehajtási kompetenciák, konzekvens működtetésében rejlettek, illetve a jól körülhatárolt, kutatható fogvatartotti csoportokban mutatkoztak meg.

Átmeneti Csoport

A kezdés nehéz időszakát – az 1996-os évet – az éves beszámoló jelentés terjedelme jellemezte a legjobban: kettő mondatról indultunk (vagyis a Szegedi Fegyház és Börtön 1996. évi éves beszámoló jelentésében két mondat foglalkozott az Átmenti Csoport működésével.). A fogvatartottak számát illetően az említett 10 főtől eljutottunk a jelenlegi 58 főig. (Sajnos a körlet befogadóképessége nem elégséges, adottságai igen korlátozottak.).

A céljaink nem változtak meg, a hosszú ítéleti időt töltők rehabilitálására és a szabadulásra történő felkészítésére törekszünk. Az Átmeneti Csoportba elsősorban az első bűntényes és az együttműködő visszaeső bűnelkövetők kerülnek behelyezésre. A csoportba kerülést megelőzően és ezt követően szükség szerint elemezzük az elítélt csoportban tartásának kockázatát, felkutatjuk a személyéhez kapcsolódó lehetséges rizikófaktorokat. Mindezek ismeretében egyéniesítjük a nevelési programot. Az intézetelhagyás normál esetben lehetséges, szükség esetén korlátozzuk (részben vagy egészen) az elérni kívánt célok megvalósulásáig. Megjegyzendő, hogy a csoportba helyezettek jelentős részének rendezetlen a családi kapcsolattartása, illetve annak minősége fejlesztésre szorul.

Mint már említettem: az átmeneti intézet bezárásával romlottak a feladat végrehajtásának feltételei. A behelyezettek jelenleg egy nevelési csoportba tartoznak. Nyilvánvalóan nem jut a korábbihoz hasonlóan elég idő az egyéni és csoportos foglalkozások lebonyolítására. Programok megvalósítására és öntevékeny önigazgatás bevezetésére a körlet jelenleg nem alkalmas. A lehetőségek függvényében mindent megteszünk a tematikus és a szabadulásra felkészítő foglalkozások létrejöttéért. Az intézet közművelődési lehetőségei és programjai elérhetőek számukra is.

A munkáltatásban és az egyéb intézetelhagyásban rejlő szakmai lehetőségeket differenciáltan alkalmazzuk. A központi elvárásoknak megfelelően az intézetelhagyások előkészítése során a legnagyobb gondossággal járunk el. Az alapos előkészítő munka ellenére is a mai napig előfordul alkoholfogyasztás, visszatérés elmulasztása.

Összességében megállapítható, hogy az átmeneti csoport és az ott végzett szakmai tevékenység folyamatos fejlesztést igényel. Különösen fontosnak tartom a feltételrendszer javítását, valamint az oktatási és képzési lehetőségeknek a munkáltatással egyenértékűvé tételét. Hasonlóan fajsúlyos kérdés a civil kapcsolatok és együttműködések magasabb szintre emelése, hasonlóan a Mécses Szeretetszolgálattal kialakult kapcsolatunkhoz.

A Szegedi Fegyház és Börtön nem nélkülözheti átmeneti csoport működését. A hosszú ítéleti idő letöltése során az elítélteket ért börtönártalmak csökkentése – a társadalom érdekében végzett – kötelességünk. Meggyőződésem, hogy a szabadulásra felkészítés 10–20 év szabadságvesztés letöltése után is ad esélyt az elítéltnek a talpra állásra.